

Kirjaamo
Jyväskylän kaupunki
PL 193
PL 193, 40101 Jyväskylä (Vapaudenkatu 32)
kirjaamo@jyvaskyla.fi

Suomen luonnonsuojeluliiton Jyväskylän seudun yhdistyksen Lausunto (mielipide) Jyväskylän kaupungin yleiskaava 2050 luonnoksesta

Jyväskylän kaupunki uudistaa kaupungin voimassa olevaa strategista yleiskaavaa sekä päivittää sitä vastaamaan tulevaisuuden tarpeisiin. Kaavoitukseen kohdistuu suuria haasteita ja moninaisia intressejä: Miten kohdentaa rajallista maankäytön potentiaalia, varautua erilaisiin muutoksiin ja lisätä kestävyyttä liikkumisessa ja ympäristössä.

Tulevaisuudesta tiedämme vain, että ilmastokriisi etenee ja vaikuttavia toimia sen hillitsemiseksi ja siihen sopeutumiseksi tarvitaan sitä enemmän, mitä myöhempään ne jätetään. Myös vaihtoehdot hyviksi tulevaisuuksiksi vähenevät, mitä myöhemmin niiden toteuttamiseen ryhdytään. Tiedämme myös, että luontokadon pysäyttäminen ja suunnan kääntäminen luonnon elpymiseen eivät tähän mennessä toteutetuin ja tehtäväksi sovituin toimenpitein ole toteutumassa.

Kaavoituksella ja maankäytöllä on valtavan suuri vaikutus siihen, miten luonto voi - elpyy tai jatkaa köyhtymistään, sillä luonto tarvitsee tilaa: pinta-alaa, kytkeytyneisyyttä, laatua. Hyvä uutinen on, että luonnon säilyttäminen ja lisääminen auttaa kaikkiin kolmeen, toisiinsa kietoutuvaan kriisiin, jotka käyvät yhteiskunnillemme niin monin tavoin kalliiksi: ilmastokriisiin, luontokatoon ja kansanterveyskriisiin.

Nyt on aika toimia kestävyysmurrosta kirittäen ja vahvistaen ja säästää vielä rakentamiselta säästyneet alueet rakentamatta ja keskittyä kehittämään jo rakennettuja alueita mm. kiinteistökehityksen kautta.

On hienoa, että Jyväskylän kaupunki oli mukana tässä 10 kaupungin allekirjoittamassa julkilausumassa *Sitoutuminen luontokadon pysäyttämiseen ja luonnon monimuotoisuuden vahvistamiseen* (sitoumus julkaistu mm. täällä: [Sitoutuminen luontokadon pysäyttämiseen ja luonnon monimuotoisuuden vahvistamiseen | Oulun kaupunki](#)). Julkilausuman toteuttamiseksi pyydämme nyt esitettyä yleiskaavaluonnosta tarkasteltavan vielä syvällisesti ”luonto, ilmasto ja kansanterveys” -linssien läpi.

Hienoa on myös, että kaupunkilaiset yleiskaavan tavoitteista järjestetyssä kyselyssä nostivat virkistysmahdollisuudet ja luonnon monimuotoisuuden turvaamisen tärkeimmiksi tavoitteiksi.

Yleiskaava 2050 luonnoksen pohjana oleva materiaali on niin valtava, että vapaaehtoisvoimin sen läpikäynti kokonaisuudessaan syvällisesti tarkastellen ei ollut yhdistyksellemme mahdollista. Näin ollen yhdistyksemme keskittyy nostamaan tässä lausunnossa esiin joitakin esimerkkejä luonnon, ilmaston ja kansanterveyden kannalta huolestuttavista seikoista.

Jyväskylän yleiskaava 2050-yleiskaavaluonnos olisi huolestuttavasti levittämässä rakentamista vielä rakentamiselta säästyneille alueille ylipäänsä sekä arvokkaille luontoalueille tai niiden läheisyyteen. Kaavaluonnoksen perustana olevat arviot väestöennusteesta ja edelleen työpaikka-, teollisuus-, liikenne- ja asuinalueiden rakentamisen tarpeista herättävät kysymyksiä. Lisäksi huomionarvoista on, että mm. ilmastovaikutusten arviointi on vielä kesken.

Nykytiedon valossa kuntien metsät tarvitaan luontoa ja ihmisiä varten sen sijaan, että ne nähtäisiin rakennus- ja metsätalousmaana (hyötyä esim: terveydelle elintärkeitä mikrobit, meluntorjunta, viihtyisyys, hiilen varastointi ja sidonta, liikunta, mielenterveys, stressin lievitys, monimuotoisuus, luontosuhde, varjostus ja viilennys, kasvipeitteisyys, lämpösaarekeilmiön lieventäminen, viherkäytävät, pölyttäjät, luontokasvatus, pölyn ja pienhiukkasten sitominen, luonnon biogeeniset yhdisteet, tulvien hillintä, vesistöjen laatu). Jos luontohaittoja ei pystytä välttämään, tulee ne minimoida ja ekologisen kompensaation kautta myös ns. korvata.

1. Vaajakosken moottoritie, kehätiet ja muut tiesuunnitelmat rikkoisivat tärkeitä metsä- ja muita luontoalueita

Yleiskaavaluonnoksessa olevat Vaajakosken moottoritie, kehätiesuunnitelmat ja kehäteiden varsille suunniteltu rakentaminen, pirstoivat vielä säilyneitä metsä- ja muita luontoalueita. Tämä heikentäisi ja tuhoaisi alueiden luonnon monimuotoisuutta ja virkistytymisen mahdollisuuksia oleellisesti. Erityisesti nostamme haitallisina:

- Vaajakosken moottoritie (Vt 4 ja vt9 parantaminen välillä Kanavuori – Haapalahti), josta olemme mm. muistuttaneet näin: [MUISTUTUS: Tiesuunnitelma Vt4 ja vt9 parantaminen välillä Kanavuori – Haapalahti, Jyväskylä - Jyväskylä](#)
- Koillinen kehätie (Sulunperä-Palokanorsi) halkoisi Aittovuori-Savonmäki-päävirkistysalueen ja sijoittuu välillä Sulunperä-Seppälänkangas merkittävilta osin rakentamattomalle metsäiselle alueelle. Välillä Seppälänkangas-Palokka tielinja sijoittuu myös pieneltä osin Touruvuoren päävirkistysalueelle.
- Läntinen kehätie (Lintukangas-Rooke) sijoittuisi Laajavuoren ja Länsi-Palokan päävirkistysalueille. Lisäksi tielinja kulkee virkistysaluekokonaisuuden lävitse Terttumäessä ja sijoittuu luontoarvoiltaan merkittävälle Lintukankaan alueelle.
- Muurame-Ruokkeen seututie

Kaavaluonnoksessa olevat tiesuunnitelmat, kuten edellä mainitut, toimisivat monin tavoin vastoin resurssiviisautta. Resurssiviisas liikennejärjestelmä toteuttaisi kestävä, vähähiilistä ja luonnon monimuotoisuutta tukevaa yhdyskuntarakennetta ja liikkumista ja lisäisi siten myös alueiden viihtyisyyttä, terveellisyttä ja turvallisuutta.

Liikennejärjestelmien kehittäminen on perustunut ja edelleen usein perustuu lähinnä kasvuennusteisiin, joihin vastaamalla uusin tiehankkein on kasvatettu liikennemääriä ja yhteiskunnan riippuvuutta moottoriliikenteestä. Liikenteen nopeutumisen edesauttaminen antamalla lisää tilaa liikenteelle itse asiassa lisää liikennemääriä (ns. induced demand -ilmiö), lisää matkojen pidentämistä (kun nopeammin pääsee pidemmälle) ja pahentaa yhdyskuntarakenteen hajaantumista sekä autoriippuvuutta lisäävää maankäyttöä (tonttituotanto, katuverkko jne.), mikä on hyvin epätoivottavaa ja kestävyysmurroksen vastaista. Tästä itseään toteuttavasta asetelmasta on kiire päästä eroon.

Kaavaluonnoksen tavoitteesta mahdollistaa autovapautta kaupungin asukkaille joukkoliikennettä kehittämällä ja kävelyä ja pyöräilyä edistäen kiitämme. Kävely ja pyöräily ovat poikkeuksellisen kustannustehokkaita päästövähennystoimenpiteitä investointivaatimuksiltaan ja lisäksi lihasvoimin tehtävällä liikenteellä merkittäviä säästöjä kansanterveyden parantuessa. (ks. esim. <https://ukkinstituutti.fi/tutkimukset-ja-hankkeet/tuloksia-ukk-instituutin-liikuntatutkimuksista/ra-portti-liikkumattomuuden-kustannuksista-suomessa/>).

2. Työpaikka- ja teollisuusrakentaminen olisi kaavaluonnoksen mukaan levittäytymässä rakentamiselta säästyneille alueille

Kaavaselostusluonnoksessakin todetaan, että työpaikka- ja teollisuusalueiden osalta luontoarvojen huomioiminen on haastavaa. Alueita kaavoitettaisiin rakentamiselta säästyneille, osin korkeitakin luontoarvoja sisältäville alueille. Tästä esimerkkinä:

- Kanavuoren työpaikka-alue, joka on laaja, metsäinen rakentamaton alue ja jolla on korkeita Zonation-analyysin prioriteettiarvoja
- Könkkölän liittymän läheisyyteen kaavailtu työpaikka-alue, joka on laaja, metsäinen rakentamaton alue
- Sarvivuoren työpaikka-alue, joka on metsäistä rakentumatonta aluetta
- Tikka-Mannilan työpaikka-alue (Tikkakoski), joka on metsäistä rakentumatonta aluetta
- Ruokosaari, jossa korkeita Zonation-analyysin prioriteettiarvoja
- Sulunperä, joka on laaja, metsäinen rakentamaton alue
- Palokangas, jossa osa alueesta rakentamattomalla metsäalueella
- Kuikantien risteys, joka osin metsäistä rakentumatonta aluetta

Erityisesti korkeita luontoarvoja sisältävien alueiden kaavoitustarve tulisi tarkastella uudelleen. Onko rakentamisen tarpeita pohdittaessa selvitetty jo rakennettujen teollisuusalueiden hyödyntäminen esim. kiinteistökehityksen kautta?

Sellaisiin ns. vihreän siirtymän hankkeiksi kutsuttaviin hankkeisiin, joiden toteuttaminen selkeästi aiheuttaisi luontohaittoja esim. toteutukseen vaadittavan pinta-alansa vuoksi, tulisi suhtautua hyvin kriittisesti.

3. Myös asuinrakentaminen uhkaa rakentamiselta säästyneitä metsäalueita

Metsien puolelle meneviä asuinalueita löytyy monin paikoin Jyväskylää. Metsäalueet ovat ihmisille ja luonnolle tärkeitä. Maankäytön muutosten ei tulisi heikentää vaan kohentaa ympäristön

tilaa ja luonnonläheistä asumista pitäisi tavoitella siten, että luontoa ei tuhoudu rakentamisen alle.

Alueita, joihin on suunniteltu asuinrakentamista rakentamiselta vielä säästyneille alueille:

- Köhniöntaus, jossa rakentamiselta säästyneeseen metsään olisi tulossa kokonaan uusi asuinalue. Alue asuinalueelle melun kannalta huono: alue sijaitsee Keuruuntien ja junaradan välissä. Rakentaminen vaikuttaisi Keuruuntieltä kulkeutuvaan meluun esim. Köhniön uimarannalle, ympäristöön ja alueen asutuksen suuntaan
- Mustalammen pohjoispuolella oleva alue, jossa rakentamattomaan metsään suunnattu kokonaan uusi asuinalue
- Pienempiä metsien puolelle meneviä asuinalueuutuja löytyy esimerkiksi: Ristonmaa, Kylmänoro, Nenäinniemi, Ristikivi, Asmalampi, Tölskä, Janakkala, Kaunisharju, Jyskänlaakso (suhteellisen korkeita Zonation-analyysin prioriteettiarvoja), Sarvivuori (suhteellisen korkeita Zonation-analyysin prioriteettiarvoja) ja Sääksvuori.
- Jo hyväksyttyjä metsäalueita syöviä asuinalueita ovat Kauramäki 2 (uusi rakentamiselta säästyneeseen metsään kaavoitettu pientalovaltainen alue) sekä Ylämyllyjärvi 2, josta kaavaehdotus on hyväksytty kaupunginvaltuustossa 27.1.2025.

Taajaman mahdollinen laajeneminen -alueet:

- Valkeamäen alueen rajaukset: Asuinaluevaraus sijaitsee rakentamiselta säästyneellä metsäalueella eli ei ota huomioon luontoarvoja, ilmastovaikutuksia ja on lisäksi kallis.
- Yleiskaavaluonnoksessa todetaan, että Valkeamäen alueella sijaitseva noro on jätetty merkitsemättä yleiskaavakartalle, sillä alueella on ristiriitoja suunnitellun maankäytön ja uoman turvaamisen suhteen. Maankäyttöratkaisua luvataan tarkastella yleiskaavaprosessin aikana.
- Kairahta (Kanavuoren lähellä): rakentamiselta säästynyt metsäaluetta. Alue on kaukana keskustasta ja olemassa olevasta yhteiskuntarakenteesta erillään.

4. Virkistysalueet

Kaavaselostusluonnoksessa kerrotaan, että kaupunkiympäristön välittömässä läheisyydessä olevia päävirkistysalueita kehitetään monipuolisina virkistys- ja luontoympäristöinä. Erilaiset tarkoituksenmukaiset liikuntapaikkarakenteet voivatkin parhaimmillaan auttaa rajaamaan ja vähentämään maaston kulumista. Pyydämme kuitenkin huomioimaan, että alueiden kehittäminen voi hyvin olla myös rauhaan jättämistä etenkin, kun nykytiedon valossa tiedetään, että luonnontilaisempi ympäristö myös ulkoilu- ja virkistysympäristönä on ihmisenkin terveydelle parempi.

On tärkeää nähdä metsät, kuten ulkoilu- ja virkistysmetsät, myös osana ennaltaehkäisevää terveydenhoitoa oli kyse sitten tulehduksellista sairauksista, tuki- ja liikuntaelinsairauksista tai mielen pahoinvoinnista. Ulkoilu- ja virkistysalueiden laajentaminen ns. talousmetsäalueille olisi harkitseminen arvoinen asia. Tällöin myös suojelualueisiin kohdistuva kulutus paine voisi keventyä ja sitä onkin tärkeää keventää.

5. Suojelualueet – miten niiden asukkaat selviävät ja populaatiot menestyvät?

- Luontoarvojen säilymisen kannalta kaavoitustoiminnassa on olennaista merkittävien luontoarvojen yksilöinti ajantasaisten selvitysten perusteella, kohteiden rajausta kaavakartalle ja riittävän vahvat kaavamääräykset, joilla suojellaan tai muuten turvataan olennaiset luontoarvot ja rajoitetaan niitä uhkaavia toimenpiteitä. Olisi tärkeää merkitä kaavaan myös suojelualueiden suojavyöhykkeet.
- Pyydämme myös varmistamaan ekologisen kytkeytyvyyden luonnonolosuhteiltaan monipuolisena ja mahdollisimman leveänä siten, että ekologinen yhteys säilyy ja kehittyy eliölajeille suotuisana. On tärkeää turvata huomaamattomampienkin hyönteisten, sienten ja kasvien siirtymäreittien suotuisat olosuhteet.
- Luo- ja viheryhteystarve -merkintöjä tulisi käyttää nykyistä laajemmin.
- Tärkeät metsäyhteydet pitää säilyttää puustoisina, tarpeeksi leveinä ja mahdollisimman luonnontilaisina.
- Kokonaisuutena on epäselvää, mitä suojelun arvoisiksi selvitettyjä tai muutoin suojelun arvoisiksi arvioituja alueita olisi nyt jäämässä vaille suojelun suojaa. Nämä alueet olisi tärkeää tietää ja pyydämme ne listaamaan. Joitakin huomattuja:
 - Kypärämäen metsäsuunnitelmalla suojeltu alue on yleiskaavaluonnoksessa osoitettu moniarvoalueeksi. Miten taataan alueen suojelu?
 - Majaniemen rantalehto ei ole suojelualueissa, mutta se pitäisi ohjata suojelualueeksi.
- Huomioitavaa on, että vaikka Jyväskylän kaupungilla on tällä hetkellä 17 %:n suojeluaste omistamistaan metsä- ja suoalueista, on ala kaupungin kokonaispinta-alasta vain pari prosenttia. Kaupungin olisi julkisena toimijana tärkeää pyrkiä nostamaan suojeluastetta, huolehtia ekologisesta kytkeytyvyydestä ja perustaa ja säilyttää myös laajoja luontokokonaisuuksia kuten laajoja yhtenäisiä metsäalueita. Ja, mikäli nyt suunnitellun suojelualueverkoston tai muiden arvokkaiksi määriteltyjen luontoalueiden ulkopuolelle on jätetty esimerkiksi vanhoja metsiä, tulisi nuo metsät saattaa suojelun piiriin: luonto tarvitsee vanhoja puita ja vanhoja metsiä juuri nyt - eikä niitä synny nopeasti uusia.
- On hienoa, että yleiskaavaprosessiin on kuulunut useita resurssiviisauteen liittyviä selvityksiä. Toivomme, että näitä selvityksiä kuten pienvesien ja luonnon monimuotoisuuden selvityksiä käytetään siten, että selvityksessä löytyneitä alueita aidosti varjellaan ja niiden säilyminen turvataan ja tarvittavilla kaava- tai muilla merkinnöillä "varaudutaan" myös alueita laajentamaan.

Aitoa LUMOa kaikille tasoille - Jyväskylästä LUMO-voiman kaupunki!

Myös Jyväskylän kaupunkistrategia 2022-2025

(<https://www.jyvaskyla.fi/kaupunki-ja-paatoksenteko/strategia-ja-kehittaminen/kaupunkistrategia>),

Jyväskylän kaupungin Resurssiviisas Jyväskylä 2040- ohjelma

(<https://www.jyvaskyla.fi/ymparisto/resurssiviisaus/resurssiviisausohjelma>) sekä kaupungin AVOin kaupunkiympäristö -politiikka <https://www.jyvaskyla.fi/kaavoitus/projektit-ja-ohjelmat/avoin->

[kaupunkiymparisto](#)) johdattavat kaupunkia kestävyysmurrosta aidosti edistäviin toimiin. Nyt on niiden aika.

Jyväskylässä 17.2.2025

Suomen luonnonsuojeluliiton Jyväskylän seudun yhdistys

jyvaskyla@sll.fi

Hanna Jyske (pj.)
gsm 040 5755 198
hannajy@gmail.com

Pentti Mattila (tal.hoit.)
gsm 040 344 6739
pentti.mattila@iki.fi